

CAŁYM
ŻYCIEM

Harcerstwo w lesie

Publikację „Harcerstwo w lesie” przygotował międzyorganizacyjny zespół ds. Harcerskiej Akcji Letniej i Zimowej w składzie:

Paweł Chwiłkowski (Skauci Króla)

Zbigniew Dębski (Royal Rangers Polska)

Katarzyna Karolak (Związek Harcerstwa Polskiego)

Jan Massé (Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej)

Anna Miedzianowska (Stowarzyszenie Harcerskie)

Bartosz Mleczo (Skauci Europy Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza”

Federacja Skautingu Europejskiego)

Piotr Władziński (Niezależny Krąg Instruktorów Harcerskich „Leśna Szkółka”)

Michał Zając (Stowarzyszenie Harcerskie)

Redakcja i korekta: Kama Bokacka

Opracowanie graficzne, skład i łamanie: Twórnia Tomasz Jachimek

www.twornia.com

Warszawa 2023

Związek Harcerstwa Polskiego, Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, Skauci Europy – Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” Federacja Skautingu Europejskiego, Stowarzyszenie Harcerskie, Royal Rangers Polska, Stowarzyszenie Skauci Króla i Niezależny Krąg Instruktorów Harcerskich „Leśna Szkółka”

Organizacje są objęte wsparciem Rządowego Programu Wsparcia Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych na lata 2018-2030, dla którego Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego jest instytucją zarządzającą

Zadanie jest finansowane ze środków otrzymanych z NIW w ramach Rządowego Programu Wsparcia Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych na lata 2018-2030

fol. Łukasz Małecki/Comea

Przedstawienie idei harcerstwa i skautingu

Harcerstwo to ruch programowo-wychowawczy skupiający dzieci, młodzież i dorosłych. Od ponad 100 lat wspiera rodzinę i szkołę w wychowaniu młodych Polek i Polaków. Kształtuje charaktery i wyrabia postawy, przygotowuje młodych ludzi do odważnej i rozważnej dorosłości. Wspomaga ich wszechstronny rozwój (intelektualny, społeczny, duchowy, emocjonalny i fizyczny). Uczy współodpowiedzialności za losy własnej rodziny, lokalnej społeczności, narodu i państwa. Wychowuje w ten sposób dzielnych, ofiarnych i prawych ludzi, dla których istotne są uniwersalne wartości: wolność, godność, prawda, sprawiedliwość, demokracja, samorządność, równouprawnienie, tolerancja i przyjaźń.

Harcerski system wychowania, nawiązujący do założeń światowego skautingu, wzbogaciły polskie doświadczenia historyczne, kulturowe i pedagogiczne. Elementami tego systemu są: ideał wychowawczy, metoda harcerska i program działania.

Harcerski ideał wychowawczy wyznaczają cele wychowania i samorozwoju określone w prawie i przyrzeczeniu każdej organizacji. Podejmując honorowe zobowiązania, czyli składając Obietnicę Zucha, Przysięgę Wilczka, Przyrzeczenie Harcerskie i Zobowiązanie Instruktorskie, dziewczęta i chłopcy deklarują, że będą postępować zgodnie z kanonem harcerskich wartości.

Ruch harcerski postępuje się w swoim działaniu specyficzną i skuteczną metodą harcerską, którą charakteryzuje sześć zasad:

- **zasada oddziaływania pozytywnego;** wychowanie harcerskie motywuje i wspiera w wychowankach to, co dobre – nie postępuje się zakazami i ograniczeniami,
- **zasada oddziaływania od wewnątrz;** wychowanie harcerskie zakłada, że harcerki i harcerze świadomie przyjmują harcerskie ideały i dobrowolnie chcą je realizować,
- **zasada oddziaływania indywidualnego;** harcerstwo uwzględnia potrzeby i możliwości każdego człowieka,
- **zasada oddziaływania wzajemnego;** starsi oddziałują swoim przykładem na młodszych, ale młodszy też mają wpływ na starszych,
- **zasada oddziaływania naturalnego;** harcerstwo wykorzystuje naturalne formy aktywności dzieci i młodzieży, odpowiednie do ich wieku i zainteresowań,
- **zasada oddziaływania pośredniego;** harcerstwo uczy w działaniu, wykorzystując jako sytuacje wychowawcze m.in. gry i zabawy.

W programie zajęć harcerskich ważne miejsce zajmują: praca nad sobą i samodoskonalenie, służba społeczna, kontakt z przyrodą, poszukiwanie przyjaciół i wspieranie braterstwa, poznawanie historii i kultywowanie tradycji, uczestnictwo w kulturze i rozwijanie zainteresowań, rozwijanie zaradności ekonomicznej, a także turystyka i krajoznawstwo.

Tradycyjnym elementem programu są także techniki harcerskie (np. pierwsza pomoc, budowa urządzeń obozowych, terenoznawstwo, przygotowywanie posiłków w warunkach polowych). Dziewczynki i chłopcy zdobywają podstawowe umiejętności potrzebne w życiu harcerskim, a zarazem uczą się radzić sobie w różnych okolicznościach.

fot. Łukasz Małecki/Comea

Wartości płynące z organizacji obozów dla dzieci i młodzieży na terenach leśnych

Przebywanie na tonie natury wpływa bardzo dobrze na rozwój fizyczny dzieci i młodzieży; jest odpowiedzią na potrzeby ciała, ducha i umysłu.

Młodzież przebywająca w otoczeniu przyrody zdobywa lepszą odporność, w naturalny sposób rozwija się jej motoryka i koordynacja ruchowa.

Poprzez obozowanie uczymy dzieci i młodzież, jak zachowywać się w lesie.

Już przed wyjazdem przeprowadzamy szkolenia o tym, w jaki sposób należy postępować na terenach leśnych oraz jakie zachowania są niedozwolone. Nie jest to nauka tylko na czas obozu, ale na całe życie. Harcerki i harcerze wykorzystują ją poza zbiórkami harcerskimi, a także dają dobry przykład swoim rówieśnikom.

Podczas obozowania dzieci i młodzież mają szansę na lekcję przyrody w terenie. Uczą się rozpoznawania roślin, zwierząt i ich śladów. Widzą zmiany zachodzące w przyrodzie, analizują zależności, które w niej funkcjonują. Myślą i wyciągają wnioski – a przecież najefektywniej dochodzić do nich przez doświadczanie.

Obozy pokazują naszym podopiecznym, że jesteśmy jednością z naturą. Prawdziwy, głęboki szacunek dla przyrody nie bierze się z telewizji. Przebywanie w otoczeniu przyrody uczy dzieci, że nie są same, że istnieją inne światy, z którymi jesteśmy współzależni.

Wpajamy świadomość ekologiczną. Obóz w lesie jest świetną okazją do wpojenia dzieciom i młodzieży dobrych nawyków, którymi są zachowania proekologiczne oraz dbanie o otoczenie i środowisko. Uczymy o konsekwencjach porzucania śmieci i istocie ich segregacji, nieniszczeniu roślinności. Dzięki temu dzieci i młodzież stają się świadomymi i odpowiedzialnymi obywatelami, którzy zdają sobie sprawę z następstw swojego postępowania.

Nauka odpowiedzialności w trudnych warunkach. Dziecko na powietrzu biega, sprawdza, eksperymentuje, odkrywa. Ma czas się zastanowić, rozważyć „za” i „przeciw”, ocenić szanse bez zerkania po podpowiedź do przeglądarki internetowej. Zyskuje umiejętności rozwiązywania problemów, podejmowania świadomych decyzji i ich konsekwencji odczuwalnych na własnej skórze.

Las nauczycielem życia. Las jest także miejscem poznawania naturalnego rytmu życia. Uczy młodego człowieka, że każdy dzień ma swoje powtarzające się cykle, oraz że dostosowanie się do nich jest korzystne dla zdrowia, ciała i umysłu. Uczy też – co szczególnie istotne w dzisiejszych czasach – że pewne rzeczy nie powstają na zawołanie, od zaraz, że pewnych etapów czy procesów nie powinno się przeskakiwać, skracać. Przyroda uczy, że wszystko ma swój czas (czasami bardzo długi) i że trzeba to uszanować, a przede wszystkim doceniać.

fol. Łukasz Małeckl/Comes

Rodzaje wyjazdów harcerskich

Kolonie zuhowe, obozy wilczkowe

Kolonie zuhowe to wyjazdowe formy wypoczynku letniego lub zimowego dla dzieci w wieku od 7 do 10 lat (uczniowie klas 1-3 szkół podstawowych). Ze względu na wiek uczestników kolonie najczęściej są mniej liczne niż obozy dla starszych dzieci. Dzieci uczestniczące w koloniach zuhowych są samodzielne, a czas trwania kolonii jest przeważnie nieco krótszy niż obozów i średnio wynosi 10 dni.

fol. Agnieszka Madetko-Kurczab

Na kolonii zuchowej na jednego wychowawcę przypada co najwyżej 15 dzieci. Poza wychowawcami i kierownikiem wypoczynku na tego typu wyjazdach często obecna jest kilkusobowa grupa starszej młodzieży wspierająca prowadzenie zajęć programowych.

Miejscem kolonii może być zarówno ośrodek z pełną infrastrukturą, w którym dzieci zakwaterowane są w pokojach (domkach), jak i szkoła. Część kolonii odbywa się także w bazach obozowych (zarówno z, jak i bez stałej infrastruktury), w których uczestnicy zakwaterowani są w namiotach wielosobowych.

Obozy stacjonarne pod namiotami w miejscu bez infrastruktury

Obozy najczęściej organizowane są dla 50-150 osób w wieku 10-18 lat i trwają ok. 21 dni plus kwaterka. Przyjeżdżamy na miejsce bez żadnej infrastruktury, wszystko tworzymy sami z żerdzi, a na koniec obozu wszystkie stworzone konstrukcje rozbijamy. Po obozie dążymy do tego, aby w miejscu obozowym zostały po nas jedynie ścieżki.

Obóz składa się z tzw. zgrupowania (mieszka tu komendant wraz z kadrą pomocniczą, są tu także kuchnia i stołówka) oraz kilku podobozów tworzonych przez drużyny (żeńskie, męskie lub koedukacyjne).

W podobozach namioty (dziesięcioosobowe, wojskowe) ustawione są w kręgu, co generuje zapotrzebowanie na duże miejsca obozowe. Uczestniczki i uczestnicy samodzielnie budują meble stanowiące wyposażenie namiotu (prycze, półki). Preferujemy również możliwość budowania latryn i kopania dołów chłonnych.

W związku z tym, że najczęściej jeździmy na obozy w gronie kilku drużyn, bardzo zależy nam na większej liczbie miejsc ogniskowych (tak, by każda drużyna-podobóz miała swoje miejsce ogniskowe).

Preferujemy miejsca, które:

porasta las iglasty lub mieszany, w którym drzewa rosną niezbyt blisko siebie,

znajdują się bezpośrednio nad zbiornikiem wodnym, w miarę możliwości mają łagodnie opadające zejście do wody,

mają dobrą drogę dojazdową (umożliwiającą np. dowóz uczestników bezpośrednio na miejsce obozu, dojazd karetki, samochodu z zaopatrzeniem),

znajdują się daleko od zabudowań, ale na tyle blisko, by w razie ewakuacji można było pieszo dotrzeć do najbliższej miejscowości i schronić się w niej,

na terenie obozu lub w bliskiej odległości znajduje się miejsce nadające się do nagłej ewakuacji uczestników (np. młotnik lub polana),

mają kilka miejsc ogniskowych.

Obozy stacjonarne typowe dla Skautów Europy

Na miejsce typowego obozu Skautów Europy wybierany jest las, który nie jest do tego wcześniej przygotowany. Obóz budowany jest od podstaw przez harcerki i harcerzy. W obozie danej jednostki uczestniczy zazwyczaj 20-40 osób w wieku 12-17 lat; obóz trwa 2-3 tygodnie.

Zastępy (grupy ok. 5-8-osobowe) budują swoje gniazda w pewnym oddaleniu od siebie. To miejsce, w którym skautki i skauci spędzają najwięcej czasu – śpią, gotują, przebywają w gronie osób z zastępu. Najczęściej podstawą gniazda zastępu jest platforma, czyli konstrukcja wzniesiona z żerdzi, na której ustawia się namiot lub zawiesza plandekę mającą ostaniać od deszczu. Każda platforma ma miejsca do spania, najczęściej jest to wyplatana prycza. Oprócz tego niezbędna jest również drabina, po której harcerki i harcerze mogą się wspiąć do namiotu.

Dla łatwiejszego funkcjonowania w lesie przez 2-3 tygodnie potrzebne są ponadto różnego rodzaju półki, stoły czy palenisko, na którym zastęp może przygotować posiłek. W pobliżu gniazda znajduje się również dół chłonny, do którego trafiają odpady biodegradowalne, a także prysznic, czyli ostonięte miejsce, gdzie można się umyć. W obozie wykopywane i budowane są również latryny. Do budowy obozowiska używane są wyłącznie sznurek i plandeki, więc po zakończeniu obozu las może być pozostawiony w takim samym stanie, w jakim go zastaliśmy.

Obozy stacjonarne pod namiotami w bazach obozowych

Obozy stacjonarne pod namiotami w bazach obozowych to wyjazdowe formy wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży. Tego typu obozy zazwyczaj charakteryzują się znaczną liczebnością (zwykle od 50 osób wżwyz) oraz dużym przekrojem wiekowym uczestniczek i uczestników. W obozie mogą brać udział zarówno osoby poniżej, jak i powyżej 10 roku życia. Czas trwania takiego obozu to najczęściej od 14 do 21 dni.

Poza wychowawcami i kierownikiem wypoczynku na tego typu wyjazdach często obecna jest kilkuosobowa grupa starszej młodzieży, wspierająca prowadzenie zajęć programowych. Zazwyczaj w jednej bazie obozowej zlokalizowane jest równocześnie kilka obozów. Jedną z praktyk jest dzielenie uczestniczek i uczestników na mniejsze grupy, w których realizowany jest program dostosowany do ich wieku.

Bazy obozowe rozsiane są po całej Polsce. Są też bardzo zróżnicowane. Większość z nich wyposażona jest w media (takie, jak prąd czy woda), ma murowane budynki (np. kuchnia, węzeł sanitarny, magazyny, stołówka). Niektóre bazy mają również niewielkie domki umożliwiające zakwaterowanie w nich najmłodszych uczestników. Trzeba jednak zastrzec, że na części baz trwale związane z podłożem może być tylko budynek kuchenny lub sanitarny.

fot. Łukasz Małecki/Comea

Obozy wędrowne

Na niektórych obozach wędrówka piesza jest wiodącą formą aktywności programowej. Młodzież obozuje, będąc w drodze, przemieszczając się z miejsca na miejsce. W takich obozach biorą udział zazwyczaj osoby mające 14 lat lub więcej. Codziennie rano składają obozowisko: namioty, śpiwory, karimaty, hamaki itp. Pakują cały potrzebny sprzęt i wyruszają do następnego miejsca obozowego.

Po drodze poznają krajobrazy, miejscowości, ludzi, historię itp., mają zajęcia programowe i realizują zadania danego dnia. W trakcie wędrówki muszą poradzić sobie zarówno z wysiłkiem, pogodą i warunkami panującymi na trasie, jak i z zakupami, posiłkami czy higieną. Uczą się współpracy, dążenia do celu, rozwijają ciekawość świata i otoczenia. Poznają świat naturalny, uczą się jak w nim żyć, jak o niego dbać i jak go chronić. Po dotarciu do celu budują ponownie obozowisko, aby wygodnie spędzić wieczór w harcerskiej scenerii i odpocząć w nocy przed wyzwaniem kolejnego dnia. Wędrówka odbywa się najczęściej w drużynach kilkunastoosobowych pod okiem kadry.

Na obozy wędrowne wybiera się najbardziej malownicze tereny krajoznawcze, gdzie wśród gór, lasów, jezior i łąk wędrówka jest niezwykle atrakcyjna ze względu na walory natury.

Miejsca noclegowe są do tego specjalnie przygotowane, a harcerki i harcerze pozostawiają tymczasowe obozowiska w idealnym stanie.

fot. Łukasz Małecki/Comea

Dobre praktyki współpracy między organizacjami harcerskimi i skautowymi a Lasami Państwowymi

- ✓ Wyznaczenie w nadleśnictwie jednej osoby, do której należy zwracać się w sprawach związanych z organizacją obozu, a także wskazanie na stronie www danych kontaktowych tej osoby.
- ✓ Wyznaczenie jednej osoby spośród kadry danego obozu do kontaktów z nadleśnictwem.
- ✓ Podpisywanie umowy dzierżawy lub korzystania z terenu leśnego najpóźniej do marca, aby usprawnić inne formalności.
- ✓ Ustalenie przed obozem między stronami (komendą obozu, nadleśnictwem oraz strażą pożarną) m.in. na podstawie „Protokołu uzgodnień” z 2019 roku zasad ochrony przeciwpożarowej obowiązujących na danym terenie i w danym okresie, w tym możliwości palenia ognisk, organizacji kuchni obozowej, korzystania z parników i agregatów prądotwórczych itd. Komenda organizuje i przeprowadza obóz zgodnie z tymi ustaleniami.

- ✓ W trakcie obozu komendant ściśle współpracuje z leśniczym. Przeprowadzają wizję lokalną terenu, wspólnie ustalają granice w terenie, przekazują sobie teren przed obozem i po nim.
- ✓ Lasy Państwowe przed rozpoczęciem dzierżawy przygotowują teren pod względem bezpieczeństwa, wycinają pochyte i suche drzewa, przycinają gałęzie wzdłuż dróg dojazdowych dla służb.
- ✓ Za porządek na terenie obozu podczas i na koniec obozu odpowiada komendant obozu. Ma obowiązek podpisać umowę z firmą wywożącą odpady i dopilnować, żeby po obozie śmieci oraz kontenery zniknęły z lasu.
- ✓ Podczas obozu harcerki i harcerze biorą udział w zajęciach z zakresu edukacji ekologicznej i ochrony przyrody w ramach zajęć programowych prowadzonych zgodnie z metodą harcerską.
- ✓ Udział harcerek i harcerzy w ustalonych wspólnie z komendantem obozu zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez przedstawicieli Lasów Państwowych w ramach edukacji leśnej.
- ✓ Uwzględnienie w planie robót leśnych przygotowania drewna do wykorzystania przez harcerki i harcerzy przy budowie konstrukcji obozowych (w szczególności w nadleśnictwach, w których zlokalizowanych jest kilka miejsc obozowych).
- ✓ Cykliczne (np. raz na rok) spotkania przedstawicieli RDLP z przedstawicielami organizacji harcerskich i skautowych (niektóre spotkania mogą być organizowane na terenie obozów harcerskich).

fol. Łukasz Małecki/Comea

Przedstawienie poszczególnych organizacji harcerskich i skautowych i dane kontaktowe do każdej z nich

Niezależny Krąg Instruktorów Harcerskich „Leśna Szkółka”

Niezależny Krąg Instruktorów Harcerskich „Leśna Szkółka” istnieje jako samodzielne stowarzyszenie od 1990 roku. Jest to organizacja harcerska o charakterze lokalnym, która działa na terenie Trójmiasta, tj. w Gdyni i Gdańsku. Składa się ona z dwóch głównych elementów: Kręgu oraz Harcerskiego Związku Drużyn.

Działalność „Leśnej Szkółki” opiera się na fundamentalnych zasadach skautingu sformułowanych przez jego założyciela, Roberta Baden-Powella. Jednocześnie uwzględnia ona tradycyjne elementy puszczańskie Ernesta Thompsona Setona oraz dorobek polskiego harcerstwa. Warto podkreślić, że „Leśna Szkółka” jest organizacją apolityczną i niewyznaniową, zrzeszającą dzieci, młodzież i dorosłych z różnych środowisk.

Główną misją „Leśnej Szkółki” jest wychowywanie dzieci i młodzieży zgodnie z duchem puszczaństwa, (co oznacza naukę zaradności w obcowaniu z naturalnym środowiskiem człowieka), a także kształtowanie postaw patriotycznych i przygotowanie do życia w społeczeństwie.

„Leśna Szkółka” realizuje swoje cele poprzez jednostki harcerskie zrzeszone w Harcerskim Związku Drużyn przy Kręgu. W ramach tych jednostek działają samodzielne zastępy i drużyny harcerskie, a także gromady zuhowe. Kadra wychowawcza „Leśnej Szkółki” to osoby pełnoletnie, posiadające co najmniej stopień przewodnika i będące członkami stowarzyszenia. Program wychowawczy obejmuje osoby od 7. roku życia.

Należy również podkreślić, że dziewczęta i chłopcy w „Leśnej Szkółce” pracują w osobnych zastępach i drużynach, co umożliwia uwzględnienie naturalnych różnic w rozwoju psychofizycznym obu płci.

www.lesnaszkolka.pl

Royal Rangers Polska

Royal Rangers Polska to skautowa (harcerska) organizacja, której programem objęci są skauci w wieku 6-18 lat. Wizją RRP jest wychowywanie młodych ludzi przez skauting i Ewangelię. Kadra wychowawcza i instruktorska (powyżej lat 18), prowadzi zajęcia ze skautami w formie: zbiórek, biwaków, obozów, szkoleń i akcji. Wspieramy młodych ludzi w ich wszechstronnym rozwoju poprzez przekazywanie kluczowych wartości: życia zgodnego ze standardami biblijnymi i Prawem RR, rodziny z chrześcijańską tożsamością kobiecości i męskości, odpowiedzialnych postaw patriotycznych i obywatelskich, skautowego stylu życia na łonie przyrody, kościelnej wspólnoty lokalnej jako duchowego domu oraz zdrowia i aktywności fizycznej.

www.royalrangers.pl

Stowarzyszenie Harcerskie

Stowarzyszenie Harcerskie ma powszechny oraz otwarty charakter, jest dostępne dla dzieci od 7. roku życia, młodzieży i dorosłych bez względu na pochodzenie, rasę, wyznanie czy światopogląd. Jedynym warunkiem przynależności do Stowarzyszenia jest dążenie do harcerskiego ideału rozumianego jako chęć zmiany siebie i otaczającego świata w zgodzie z Przyrzeczeniem i Prawem Harcerskim. Wyznaczniki pracy wychowawczej Stowarzyszenia Harcerskiego to: praca nad sobą, puszczalność, otwartość światopoglądowa, braterstwo, służba i aktywność lokalna.

Gromady zuhowe oraz drużyny harcerek i harcerzy Stowarzyszenia działają w Warszawie i jej okolicach, a także w Warce.

Najważniejszym celem działalności Stowarzyszenia Harcerskiego jest przyczynianie się do rozwoju młodych ludzi w taki sposób, aby w pełni wykorzystywali swoje możliwości fizyczne, intelektualne, duchowe, emocjonalne i społeczne. Stowarzyszenie Harcerskie wychowuje w duchu tradycji narodowych, umiłowaniu wolności i demokracji oraz poszanowaniu poglądów innych ludzi. Wychowuje członków wspólnot lokalnych, narodowych i międzynarodowych, którzy biorą odpowiedzialność za swoje rodziny i społeczności, za swój naród i państwo. Stowarzyszenie Harcerskie prowadzi wiele projektów dotyczących edukacji obywatelskiej, które zachęcają dzieci i młodzież do odpowiedzialności za wspólne dobro.

www.sh.org.pl

Skauci Europy (Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” Federacja Skautingu Europejskiego)

Celem stowarzyszenia jest pomoc każdemu młodemu człowiekowi w osobistym rozwoju w pięciu dziedzinach: zdrowie i sprawność fizyczna, zmysł praktyczny, kształcenie charakteru, kształtowania odruchu służby, odkrywanie Boga.

Skauci Europy dzielą się na trzy gałęzie wiekowe: wilczki (9-12 lat), harcerki i harcerze (12-17 lat), przewodniczki i wędrownicy (powyżej 17 lat). Każda gałąź pracuje w osobnych nurtach – żeńskim oraz męskim.

Zgodnie ze skautową zasadą wychowania młodych przez młodych podstawową kadrę wychowawczą stanowią głównie młode instruktorki i instruktorzy w wieku 18-26 lat w stopniu przewodniczki/przewodnika lub podharc mistrzyni/podharc mistrza.

Stowarzyszenie jest członkiem Międzynarodowego Związku Przewodniczek i Skautów Europy zrzeszającego ponad 68 000 członków w 26 stowarzyszeniach, działających w ramach tych samych celów i stosujących tę samą metodę wychowawczą.

Formacja, którą przechodzą harcerka i harcerz w Skautach Europy, ma za zadanie ukształtować odważnego i odpowiedzialnego dorosłego człowieka, zdolnego do trzymania steru swojego życia, a jednocześnie wrażliwego na potrzeby bliźnich i gotowego do służby także całemu społeczeństwu, w tym przede wszystkim swojej Ojczyźnie – Polsce.

www.skauci-europy.pl

**Skauci
Króla**

**Stowarzyszenie
Skauci Króla**

Stowarzyszenie Skauci Króla w pracy z dziećmi i młodzieżą postępuje się metodami nawiązującym do dorobku światowego skautingu i polskiego ruchu harcerskiego. Działalność opiera się na modelu zaszczerpionego w Polsce harcerskiego systemu wychowania. Jego celem jest stworzenie warunków do wszechstronnego i harmonijnego rozwoju młodego człowieka w duchu miłości braterskiej, wartości chrześcijańskich, patriotycznych i obywatelskich.

Podstawowe cele działalności Skautów Króla to:

- promowanie i rozpowszechnianie wartości rodzinnych i chrześcijańskich,
- krzewienie szacunku dla przyrody oraz prawidłowych postaw w zakresie zdrowia i kultury fizycznej i sportu,
- rozwijanie umiejętności praktycznych zaradności życiowej i gospodarności,

- działalność edukacyjna, która wpływa na kształtowanie charakteru, a także wyrabia konkretne umiejętności i przygotowuje do pełnienia różnych ról w życiu społecznym,
- podtrzymywanie tradycji patriotycznych rozwój świadomości obywatelskiej i kulturowej.

Z idei powszechności Kościoła i tradycji skautingu Skauci Króla czerpią wzorce postępowania uwzględniające przyjaźń, solidarność i współdziałanie.

SK współpracuje z organami władzy publicznej, administracji rządowej i samorządowej, placówkami oświaty i wychowania, Wojskiem Polskim oraz innymi służbami mundurowymi, a także z organizacjami społecznymi i podmiotami, których cele i działalność nie są sprzeczne z celami SK.

Ideały wychowawcze SK określają: Złota Zasada Ewangelii, Przyrzeczenie i Prawo Skautów Króla.

Skauci Króla biorą udział w lokalnych wydarzeniach swoich społeczności.

Ważną częścią formacji są wyjazdy na biwaki i obozy, podczas których dzieci spędzają czas na łonie natury oraz w bliskości z Bogiem. Każdy obóz poświęcony jest wybranemu tematowi biblijnemu.

Sposoby realizacji celów SK polegają na:

- organizowaniu pracy rocznej, tzw. pracy formacyjnej w poszczególnych grupach wiekowych dzieci i młodzieży, mającej na uwadze rozwój w czterech aspektach,
- organizowaniu wyjazdów mających na celu wdrożenie w życie treści nauczanych w czasie formacji rocznej,
- prowadzeniu szkoleń i wykładów dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych,
- organizowaniu, wg potrzeb i okoliczności, m.in.: spotkań, zebrań, zjazdów, konferencji, sympozjów, kongresów, prelekcji, kursów, obozów, biwaków, olimpiad, zawodów sportowych i innych powszechnie organizowanych wydarzeń, a niepozostających w sprzeczności z głównymi celami SK,
- organizowanie i prowadzenie działalności wydawniczej i medialnej,
- współdziałanie z różnymi instytucjami, organizacjami, władzami, wspólnotami zainteresowanymi działalnością SK,
- prowadzenie działalności w zakresie wyrównywania szans dzieci i młodzieży nieprzystosowanych społecznie,
- podejmowanie innych działań służących realizacji celów statutowych SK,
- Stowarzyszenie SK pracuje metodą skautową (harcerską), której podstawę stanowią system zastępowy oraz system stopni i sprawności.

Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP) jest największą w Polsce organizacją wychowawczą dzieci i młodzieży. Liczy ponad 110 tys. członków. Należy do ruchu skautowego jako jeden ze współzałożycieli Światowego Stowarzyszenia Przewodniczek i Skautek (World Association of Girl Guides and Girl Scouts – WAGGGS) oraz Światowej Organizacji Ruchu Skautowego (World Organization of the Scout Movement – WOSM).

Misją ZHP jest wychowywanie młodego człowieka, czyli wspieranie go we wszechstronnym rozwoju i kształtowaniu charakteru przez stawianie go w wyzwania.

ZHP wspiera wychowanie dzieci i młodzieży zgodnie z harcerskimi wartościami. Są one zapisane w Obietnicy i Prawie Zucha, Przyrzeczeniu i Prawie Harcerskim oraz Zobowiązaniu Instruktorskim i Kodeksie Instruktorskim. Można odnaleźć je także w budowanej przez ponad sto lat kulturze organizacji. Wartości te tworzą kodeks postępowania i kształtują styl życia członków ZHP.

W ZHP funkcjonują cztery grupy metodyczne, w których program i formy działania dostosowane są do wieku wychowanków:

- zuchy (6-10 lat), dla których charakterystyczną formą aktywności jest zabawa w kogoś lub w coś,
- harcerki i harcerze (10-13 lat), których działanie przyjmuje formę gry, uwzględniającej działanie zespołowe w zastępach i towarzyszące mu współzawodnictwo,
- harcerki i harcerze starsi (13-16 lat), dla których charakterystyczną formą aktywności jest poszukiwanie, polegające na przewartościowywaniu dotychczasowego sposobu patrzenia na świat i autorytety,
- wędrowniczki i wędrownicy (16-21 lat), których działanie skupia się przede wszystkim na służbie, a także przybiera formę wyczynu związanego z pokonywaniem własnych słabości.

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej (ZHR) to wspólnota przyjaciół – dzieci, młodzieży i dorosłych, która w oparciu na wartościach chrześcijańskich poprzez przykład własny instruktorek i instruktorów harcerskich, pracę nad sobą, służbę, przygodę oraz inne elementy metody harcerskiej wychowuje człowieka pełnego radości życia, odpowiedzialnego za Polskę i gotowego podjąć wyzwania współczesności.

ZHR ideowo i programowo kontynuuje tradycje i myśl wychowawczą kilku pokoleń harcerek i harcerzy. Nawiązuje bezpośrednio do tradycji polskiego skautingu powstałego w 1911 r., do chlubnej tradycji Związku Harcerstwa Polskiego z czasów II Rzeczypospolitej, do wojennej historii organizacji podziemnych – Szarych Szeregów i Hufców Polskich, a także do harcerstwa drugiej konspiracji lat powojennych. ZHR powstał w 1989 r., ale jego korzenie sięgają lat siedemdziesiątych (wówczas powstały środowiska, które w 1980 r. utworzyły Kręgi Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego – KIHAM), a także lat osiemdziesiątych (kiedy w ZHP i poza nim działały drużyny, szcypy i kręgi harcerstwa niepokornego).

ZHR wychowuje w oparciu na wartościach chrześcijańskich. Jest organizacją otwartą dla wszystkich osób poszukujących wiary, których postawa osobista jest inspirowana Prawem i Przyrzeczeniem Harcerskim. Kadre Związku stanowią osoby, będące chrześcijanami, pełnoletnie i kompetentne.

Praca wychowawcza prowadzona jest metodą harcerską w odrębnych Organizacjach Harcerek i Harcerzy. Programy drużyn i gromad uwzględniają odpowiednio zainteresowania oraz potrzeby rozwojowe dziewcząt i chłopców.

W ZHR działają trzy grupy wiekowe:

- zuchunki i zuchy (7–11 lat), których wychowanie określa autorski program opracowany przez instruktorki i instruktorów ZHR,
- harcerek i harcerze (11–14 lat), którzy poszukują przygody we współpracy z rówieśnikami, pod kierunkiem instruktorek i instruktorów,
- wędrowniczki i wędrownicy (15–18 lat), dla których charakterystyczna jest chęć wędrowania oraz służba i szukanie swojego miejsca w dorosłym życiu.

W ZHR są również kręgi harcerstwa starszego, które zrzeszają osoby pełnoletnie.

fol. Łukasz Małecki/Comea

Słownik harcerskich pojęć

apel – zbiórka drużyny, której elementem są: raport zastępowych, odczytanie rozkazu drużyny, odśpiewanie hymnu harcerskiego, wciągnięcie flagi na maszt itp., ujęta w formy przewidziane regulaminem musztry.

biwak – wycieczka zastępu lub drużyny trwająca dłużej niż jeden dzień i obejmująca przynajmniej jeden nocleg, niekoniecznie (choć często) w warunkach polowych. Forma i program biwaku wynikają z celów wychowawczych, jakie drużynowy stawia przed drużyną i poszczególnymi harcerkami/harcercami.

chatki – 2-3 dni, podczas których uczestnicy w oddaleniu od głównego terenu obozu budują szałas z materiału dostępnego w lesie, nocują w nich, realizują zajęcia programowe związane z obserwacją życia lasu. Jeśli jest to możliwe, uczą się gotować posiłek na ognisku.

depionierka (także: **rozpionierka**, **repionierka**) – czas na końcu obozu, trwający ok. 2 dni, kiedy harcerki i harcerze rozmontowują wszystkie konstrukcje, składają namioty, pakują sprzęt i sprzątają miejsce obozowe.

drużyna – podstawowa jednostka organizacyjna, licząca ok. 15-35 osób, która składa się z kilku zastępów; na czele drużyny stoi drużynowa/drużynowy – pełnoletnia instruktorka/pełnoletni instruktor harcerski po odpowiednim przeszkoleniu; drużynowa/drużynowego w prowadzeniu drużyny wspierają przyboczne/przybocznicy.

drużynowa, drużynowy – pełnoletnia harcerka/harcercz stojąca/y na czele drużyny lub gromady. Jeśli nie jest to osoba pełnoletnia, wtedy jednostce zostaje przydzielony pełnoletni opiekun z wymaganymi uprawnieniami. Czasami w stosunku do drużynowych zuchowych używa się określenia „wódz gromady”, „przewodnik gromady”.

dziesiątka, dycha – namiot dziesięcioosobowy, wojskowy, z trzema masztami (w tym jednym środkowym), ma wejścia z dwóch stron, poły można tymczasowo podwinąć. We frontowych połach znajdują się okna z moskitierą.

enes – namiot wojskowy NS-64; jego stelaż tworzy półokrągły walcowaty kształt, bez wsporników wewnątrz namiotu. Dodatkowo ma 6 okrągłych okien bocznych.

gniazdo zastępu – zastępy obozują w pewnym oddaleniu od siebie w gniazdach, w których najczęściej znajduje się platforma z rozstawionym namiotem lub plandeką – jest to kratownica zbudowana z żerdzi na pewnej wysokości pomiędzy drzewami; gniazdo ma stół z paleniskiem na podwyższeniu, miejsce do mycia naczyń oraz mały stół, przy którym spożywa się posiłki, rozmawia, gra.

harcerska metoda wychowawcza – charakterystyczny dla ruchów harcerskich i skautowych sposób osiągania zamierzonych efektów wychowawczych i samorozwojowych. Metodę harcerską charakteryzuje sześć zasad oddziaływania: pozytywnego, od wewnątrz, indywidualnego, wzajemnego, naturalnego i pośredniego. Oddziaływanie wychowawcze prowadzone zgodnie z metodą harcerską dokonuje się głównie przez przykład osobisty kadry wychowawczej, stopniowanie trudności, współzawodnictwo i współdziałanie, naukę samodzielności i odpowiedzialności (m.in. przez powierzanie wychowankom zadań i obdarzanie ich zaufaniem) oraz pracę w małych grupach rówieśniczych kierowanych również przez osoby niepełnoletnie.

harcerski ideał wychowawczy – określony przez organizację harcerską zbiór szczegółowych celów wychowania i samorozwoju, ukierunkowanych na kształtowanie cech charakteru oraz postaw charakteryzujących świadomego i aktywnego obywatela państwa polskiego, przejawiających się w braterstwie, służbie i pracy nad sobą, a wyrażonych w formie Prawa Harcerskiego (lub inaczej nazwanego kodeksu postępowania), obowiązującego wszystkich członków organizacji.

harcerski program działania – program działania to zbiór przedsięwzięć i zadań, których zrealizowanie powinno skutkować osiągnięciem zamierzonych efektów prowadzących stopniowo do celów wychowania i samorozwoju określonych w ideale wychowawczym. Program ten powinien być dostosowany do każdej z osób podlegających oddziaływaniu harcerskiemu i do każdego tworzonego

przez te osoby środowiska. Do programowych środków oddziaływania należą m.in.: służba społeczna, kontakt z przyrodą i puszczaństwo, poszukiwanie przyjaciół i rozwijanie braterstwa, poznawanie historii i kultywowanie tradycji, uczestnictwo w kulturze i rozwijanie zainteresowań, rozwijanie zaradności ekonomicznej, turystyka i krajoznawstwo, techniki harcerskie (survivalowe).

kadra instruktorska – osoby dorosłe (w wyjątkowych wypadkach także młodzież od 16. roku życia), które kierują pracą wychowawczą. Prowadzą gromady zuchowe i drużyny harcerskie, starszoharcerskie, wędrownicze. Kierują lokalnymi strukturami (szczepy, związki drużyn, hufce, chorągwie). Instruktorzy i instruktorki obowiązują nie tylko Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie, ale także Zobowiązanie Instruktorskie. Kadra instruktorska szczególną troską otacza powierzone jej dzieci i młodzież, dba o ich harcerskie wychowanie, zdrowie i bezpieczeństwo. Podstawowym narzędziem wychowawczym jest osobisty przykład instruktorki i instruktora, to znaczy, że swoim życiem wskazują dzieciom i młodzieży model postępowania. Instruktorzy i instruktorki zdobywają stopnie (np. oznaczone podkładkami pod krzyżem) i odznaki, które są narzędziem samodoskonalenia i rozwoju.

kombajn, etażerka, półka – konstrukcja z żerdzi budowana w namiotach, na której wieszają się plecaki, lub konstrukcja przypominająca regał, na której układają się ubrania.

komendant obozu – kierownik wypoczynku.

kwaterka – czas przed przyjazdem wszystkich uczestników na obóz, trwający ok. 4-7 dni, w trakcie którego kadra obozu przygotowuje miejsce pod obóz, np. buduje kuchnię, stołówkę, miejsce do mycia, rozstawia pierwsze namioty.

kwatremistrz – pełnoletnia osoba odpowiedzialna na obozie m.in. za finanse i zaopatrzenie.

oboźny – osoba odpowiedzialna na obozie za porządek i pilnowanie realizacji planu dnia.

obrzędowość – zbiór zwyczajów, symboli i obrzędów, stanowiących część tradycji oraz odrębności, wprowadzających specyficzny nastrój oraz integrujących harcerzy. Stanowią oprawę zajęć i imprez harcerskich w formie motywu, fabuły przewodniej obozu lub kolonii.

organizacja harcerska lub skautowa – skupiające dzieci, młodzież oraz osoby dorosłe stowarzyszenie prowadzące działalność harcerską (skautową) opartą na służbie społecznej kadry wychowawczej. Działalność harcerska ma na celu wychowanie i inspirowanie do samorozwoju dzieci i młodzieży. Jest prowadzona

według harcerskiego systemu wychowania – nawiązującego do dorobku światowego skautingu i polskiego ruchu harcerskiego – kompletnego zespołu celów, zasad i środków oddziaływania, stwarzającego warunki do wszechstronnego i harmonijnego rozwoju fizycznego, intelektualnego, emocjonalnego, społecznego, wolitywnego i duchowego dzieci i młodzieży.

fot. Łukasz Małecki/Comes

pionierka – czas na początku obozu, trwający ok. 3-5 dni, kiedy harcerki i harcerze rozstawiają namioty, budują meble wewnątrz namiotu (np. prycze, półki, stoliki) oraz konstrukcje na zewnątrz namiotów (np. bramy, kosze na śmieci, miejsce na sprzęt przeciwpożarowy).

prycza – łóżko zbudowane z żerdzi, wyplecione linką, na którym kładzie się materac.

przyboczna, przyboczny – zastępuje drużynową/drużynowego; zazwyczaj osoba szykowana do przejęcia drużyny w przyszłości. Pomaga w zadaniach organizacyjnych i w pracy wychowawczej, zdobywając tym samym doświadczenie instruktorskie niezbędne do przyszłej samodzielnej pracy.

rajd, eksplo – 2-3-dniowa wycieczka drużyny lub zastępu poza miejsce obozu, np. w celu zwiedzenia najbliższej miejscowości.

ROHIS – przyjęty uchwałą nr 138/2018 Rady Ministrów z 2 października 2018 roku „Rządowy Program Wsparcia Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych na lata 2018-2030” określający formy i zakres wsparcia organizacji harcerskich i skautowych przez państwo.

sprawność harcerska – biegłość w pewnej dziedzinie, np. łączności, pierwszej pomocy, wykazana w praktyce. Zdobywanie sprawności wskazuje na to, że dana osoba wykonała określone zadania i uzyskała niezbędne umiejętności. Zdobyta sprawność, w formie naszywki, umieszcza się na rękawie munduru. Sprawności są narzędziem metodycznym służącym motywowaniu do aktywnego poszukiwania pól zainteresowań, a następnie do ich rozwijania.

stopień harcerski – oznacza zdobycie przez harcerkę/harcera określonej w wymaganiach na stopień wiedzy i umiejętności harcerskich (np. z zakresu pierwszej pomocy) oraz osiągnięcie postawy opisanej w idei stopnia. Sposób zdobywania stopni ujęty jest w programy prób na stopnie, które z punktu widzenia drużynowej/drużynowego są niczym innym, jak indywidualnym programem rozwoju konstruowanym dla każdej harcerki/harcera osobno. Stopnie wyznaczają wewnętrzną hierarchię w każdym zespole harcerskim, dzięki temu stają się doskonałym systemem motywacyjnym do efektywnej i ukierunkowanej pracy nad sobą. W zależności od organizacji stopni jest 5 lub 6. Stopnie harcerskie mają specyficzne, tradycyjne nazwy, tj. młodziak, ochotniczka, wywiadowca, tropicielka, ćwik, samarytanka, harcerz orli, wędrowniczka, harcerka Rzeczypospolitej/harcera Rzeczypospolitej.

stopień instruktorski – oznacza zdobycie przez pełnoletnią harcerkę/harcera określonej wiedzy i umiejętności organizacyjnych, tj. umiejętność prawidłowego prowadzenia obozu harcerskiego lub stworzenie nowych rozwiązań programowych. W organizacjach zazwyczaj są 3 stopnie instruktorskie: przewodniczka/przewodnik, podharc mistrzyni/podharc mistrz, harcmistrzyni/harc mistrz. Im wyższy stopień, tym większe kompetencje i uprawnienia.

zasady harcerskiego wychowania – harcerskie wychowanie opiera się na trzech zasadach, którymi są: służba, braterstwo i praca nad sobą.

zastęp – najmniejsza jednostka organizacyjna, składająca się zazwyczaj z 5-10 harcerek lub harcerzy w wieku zazwyczaj 10-17 lat, działających pod wodzą jednej/jednego z nich (zastępowej/zastępowego); zastępy spotykają się w ciągu roku co tydzień na zbiórkach harcerskich, a w trakcie obozu śpią w jednym namiocie; kilka zastępów tworzy drużynę.

zbiórka – spotkanie drużyny, zastępu, gromady lub innej jednostki harcerskiej. Zbiórka trwa ok. 2-4 godzin i może przybrać formę spotkania w harcówce, gry terenowej, wspólnej wycieczki. Zbiórka ma określony plan stworzony przez osobę prowadzącą zbiórkę, najczęściej jest to zastępowa/y – w przypadku zbiórki zastępu, drużynowa/y – w przypadku zbiórki drużyny. Zbiórki zazwyczaj odbywają się regularnie, w wyznaczonym dniu i godzinie.

zdobnictwo – zdobienie obozu tak, aby jego wystrój zawierał harcerskie symbole oraz nawiązywał do obrzędowości; elementami zdobnictwa mogą być takie budowle, jak np. brama obozowa, totemy, tablica ogłoszeń.

żerdki – cienki pień ściętego drzewa, z którego powstają budowle obozowe; drewno M1, czasami S3A.

CAŁYM
ŻYCIEM

www.calymzyciem.pl

TWÓRNIA